

«Estonias» operetietendusele pääsemine ei ole lihtne. Täismajale lähivad ikka veel juba üle 150 korra mängitud «Savoy ball», «Montmartre'i» kannike» ja tõsine muusikal «Kabaree». Mõeldud aasta hilisügisel esietendunud «Krahv Luxemburg» on nende kõrval juba oma värskuse tõttu eriliseks magnetiks. Pealegi ei ole F. Lehári meloodiarikkaid opere-rette meil ammu mängitud. Kuldne viini operett, mis meenukas oli siis, kui rahvas päev pärast esietendust oskas põhiteemat järele vilistada, on läbi aegade vaatajaid võitnud. Ikka ja jälle tuntakse tarvet argipäev eemale ajada, unustada ennast kaheks tunniks teiste kurbnaljakasse maailma, kus kõik hästi lõpeb, kus armastus ja pettus on mõlemad kerged kategooriad, mida vaataja ei ole vaja läbi elada, vaid laheda vaatamänguna kõrvalt jälgida.

Operette käivad vaatamas väga erineva hariduse ja vanusega inimesed, muusikasõbrad paljudelt elualadelt. Osa tuliselt oma poolehoidu näidates, osa justkui häbenedes. Operetti vaatavad needki, kes niisugust žanri üldse ei tunnista ja otsivad teatris õigust oma veendumusele. Ja seda nad paraku ka siin-seal leiavad.

Kui estoonlaste «Krahv Luxemburgi» analüüsida, siis heatahtlikkusest tegijate vastu tuleks loobuda libreto puudutamisest, sest tekst, mida lavalt kõneldakse, on absurdne nii sisuliselt kui ka keeleliselt. Aga et tõestada teatrite vaeleerestust publiku maitse suhtes, toon mõned näited, mis vaatajat naerutama on mõeldud: I vaatuses Andreas Waldemar: «Suitsuvorst — 14.50»; III vaatuses Stassi Kokossova: «Võid, liha, vahu-koort pole vaja — nii odav on dieet meie ajal!»; Basil: «Üks piprakašnapsel, ei parem juba üks paprikašnitsel — nii on praegu õigem.» Vaatajad ei naera. Au neile, sest niisugune reageering on üks võimalusi sundida teatrit operetisse tõsisemalt suhtuma. Miks neid lamedaid asju üldse vaja on? Žanri suhtes sallimatu vaataja toob need näiteks lollustena, millega teda tüüdatakse. Aga žanr pole süüdi. Niisuguseid lauseid «Krahv Luxemburgi» algvariandis pole, nagu pole ka praegu kolmandat vaatust jandiga Ungari—Rumeenia piiril. Kui sealt kaks juba tsiteeritud kohta välja võtta, jääb alles üsna vähe, et teises vaatuses sisuliselt lõppenud operetti veel kord lõpetada. Miks siis lavastaja Sulev Nõmmik on neid nalju vajanud? Kas inimene puhkab ainult siis, kui ta naerab? Kui nii, kas tähendab tõsiseks jäänud vaataja lavastuse läbikukkumist? Kuigi maitseelbas-tused tekstis ja mõttetud misan-stseenid tuleb näitlejail enda kanda võtta, võitleb enamik «Estonia» lauljaid siiski mehiselt ja hoiab F. Lehári muusika toel lavastuse vee

Asjatult püüab lavastaja siin näitemängulist läbielamist peale suruda. Hendrik Krumm teeb õigesti, valides endale ühe lahendusvariandi ja sellele kindlaks jäädes. Kui tahtagi talle ette heita üksi mängimist, siis lavastuse järjekind-lusetus, režiiline ebaloogilisus päästaks H. Krummi kriitiku käest ikkagi. Tuleb tunnustada H. Krummi soovi opere-tis kaasa teha. 25-aastane vahe osalemisest operetis «Sensatsioon Londonis» on küllalt pikk olnud. Opereti-žanri kogemusi on väga vaja — oodaku siis järke uus roll või uus lavastus. Vaieldama-

dünaamilisem ja sädelevamgi muusikanumbrite ajal. Sõnalis-tes tegevuses ja dialoogis ei ole ta endas nii kindel, nendes stseenides ta nagu ei teaks, kuhu püütakse jõuda, mis õieti kõige olulisem on. A. Kaalu Ilona on huvitavam esimeses vaatuses, kus mängida võib kõike: kainet arvestust, katset läbi lüüa, vajadust en-nast kindlustada, ühesõnaga — olla lauljatar (siin on ka elutõde abiks). Minu pakutud tähtede etendus sobiks ka Anu Kaal, kuigi ta ise näib eelistavat olla üks paljudest. Milleks küll?

Ilona — Helgi Sallo.

ÜHEST ESTOONLASTE OPERETIST

Kolm kanget — Teo Maiste, Hendrik Krumm ja Helgi Sallo — operetitähedena ...

HENNO SAARNE foto

tult on Hendrik Krummi särav isiksus lisaväärtuseks opereti-lavastusele.

Väino Puura on kaasa teinud «Estonia» menulavastu-ses «Savoy ball», kus on tege-mist tõelise näitemänguga. Aristide'i kogemus kaasas, oli tal hoopis vähema tegevuse amplituudiga René loomine ehk lihtsam. Väino Puura näeb lavasündmustikku ja partne-reid, oskab ka enda ülesannet määratleda. Teda mõnda aega kammitsenud vokaalsed probleemid taanduvad ilmselt suu-rema eneseusu korral ja sel-leks annab René talle võima-lusi. Esitavat partii on tema häälele sobiv, loomulik teksti-andmine ja vaba liikumine võluvad publikut ning aplau-sist saab näitleja ikka tuge.

Kolmas René — Arvo Laid — oleks võinud oma lavakoge-mused ja artistlikkuse raken-dada fotograaf Waldemarina. Pole muidugi solisti süüi kui

Tema osatäitmine on nagu põhimõtteline dispuut, kus H. Sallo kaitseb operetti kui tegijatele nõudlikku ja võima-lusi pakkuvat žanri. Tema Ilona sobib nii H. Krummi tähtede etenduse René kui ka V. Puura reaalsel tegelikkust uskuva Renéga. Just H. Sallo Ilonast rääkides tuleb veel kord «Estonia» opereti põhi-mure ära öelda: operett nõuab mitmekülgust, mitut võrd-selt head oskust. H. Sallo pu-hul ei imesta ammu enam keegi tema näitlejavõimete ja tantsimise üle, vahel harva imestab veel keegi, et ta nõud-like vokaalpartiidega nii edu-kalt toime tuleb. Enamasti on kõik harjunud, et «Estonial» on H. Sallo, kes peaaegu kõi-gega hakkama saab. Teda võetakse kui valmis nähtust, võetakse ka valmis hinnangu-tega, nagu kogu «Estonia» operetti — meeldib, ei meel-di. Ometi peame aru saama, et

Waldemari lahkumineku ja kokkujäämise lugu võib olla armastuse lugu ning jääb näitlejate otsustada, missugu-se «koduse kliima» nad endale valivad. Kõik osatäitjad on endale võetud ülesannetes usutavad, suutlikkuse aste on mõneti erinev. Katrin Karis-ma—Tõnu Kilgas väärivad tunnustust usu eest, et Torelli on itaallane, tuline ja tempe-ramentne, kes enne teeb, siis mõtleb. Laululiselt on mõlema edasimineku ilmne, liikumises pole neile teadagi midagi ette heita.

Helgi Sallo — Ants Kollo usaldavad rohkem pooltoone. Nad nääklevad naeruste sil-madega ja on täiesti võimeli-sed elus ka üksi läbi lööma. Muusikaliselt on nende esitus perfektne. A. Kollo on ka lii-kumises kergejalgsemaks läi-nud. H. Sallo ja A. Kollo on üldse huvitav paar, kes näitab näitleja eelduste ja võimalus-te suurt diapasooni.

Tohutu tahtmisega Juliette'i teha võlub Liina Saari, kellel aga on vaja veel aega, et tulemust saaks tunnustavalt hinnata.

Kolmel Basiliil (Teo Maiste, Kalju Karask, Enno Eesmaa) on palju sarnast. Kõik on sil-manähtavalt hädas oma koha-ga selles loos. Basili tekstis on lauseid, mida raske välja öelda ja keeruline mõtesta-da (II vaatus: «Armastus tu-leb ja äkki on ta seal. Mõni-kord ei tule ka — ja ometi on ta seal.»

Enamasti seisukub etendus enne Basili tulekut teises vaatuses. H. Krummi va-riandis juhtub see pärast kinda-aariat. Teistel juhtudel on lava lihtsalt tükk aega tühi ja kiirrongiga Budapesti kihutanud Basiliil ei näi sugu-gi rutt olevat. Nii pole mui-dugi kerge hoogu uuesti kätte saada ja Basil leiabki hea enesetunde alles pärast tant-sustseeni.

Teo Maiste Basil sobib H. Krummi kõrval tähtede eten-dusse, ta üllatab, ta võlub seal. Kalju Karaski Basil on võimeline naivsetki lugu tõe pähe uskuma ja nii esitama. Näitemängulisuse suunas te-ma Basil kasvabki. Esimestel etendustel oli Teo Maiste eeli-seks vaba liikumine, ootama-tult hea tantsustseen. Praegu-seks on ka Kalju Karask tantsu selgeks saanud ja esi-tab selle kindlalt. E. Eesmaa täidab lavastaja nõuded ja näpunäited nii ülima täpsu-sega, et rohkemaks ei jää aega ruumi.

Kahest Kokossovast (Lidia Panova, Maarja Haamer) on grotesksema lahendusvariandi valinud M. Haamer. Natuke naljakad on nad mõlemad ja neil ongi keeruline alustada enda jaoks etendust, kui see on sisuliselt juba eelnenud vaatuses lõppenud.

Ehk peaks Kokossova tule-ma mingi plahvatusohtliku pommina — jõuga, tiitlitega ja kuninga abiga Basili end-ale võitma. Vahest oleks võinud seda rolli ka Katrin Kumpan proovida. Tema ja Leelo Tal-

la, millele teda tüdatakse. Aga žanr pole süüdi. Niisuguseid lauseid «Krahv Luxemburgi» algvariantis pole, nagu pole ka praegu kolmandat vaatust jandiga Ungari—Rumeenia piiril. Kui sealt kaks juba tsiteeritud kohta välja võtta, jääb alles üsna vähe, et teises vaatuses sisuliselt lõppenud operetti veel kord lõpetada. Miks siis lavastaja Sulev Nõmmik on neid nalju vajanud? Kas inimene puhkab ainult siis, kui ta naerab? Kui nii, kas tähendab tõsiseks jäänud vaataja lavastuse läbikukkumist? Kuigi maitselibastused tekstis ja mõttetud misansteenid tuleb näitlejail enda kanda võtta, võitleb enamik «Estonia» lauljaid siiski mehiselt ja hoiab F. Lehäri muusika toel lavastuse vee peal.

Nõrgalt koos seisval libreto puhul jääb alati üks varuvõimalus — pöörata peatähelepanu muusikalisele dramaturgiale ja teha nn. tähtede etendus, kus hästi laudakse, kus koor ja orkester koos solistidega enda ja publiku rõõmuks musitseerib. Praeguses «Krahv Luxemburgis» takistab selle variandi kasutamist ooperikoori ja ka orkestri silmaga nähtav ja kõrvaga kuuldav loodus. Nad ei näe laval alati ehedat etendust ega ole valmis ise asja päästma. (Etendust juhatavad kaks dirigenti — Vallo Järvi ja Endel Nõgene.)

Nimiosalisi — krahv Luxemburge — on lavastuses kolm: Hendrik Krumm, Väino Puura ja Arvo Laid. H. Krummile sobib väga lavastuslik variant, kus tähed laulavad, mängivad ja tantsivad. Tema tugevaim külg tuleb ka tugevaimana välja.

Väino Puura on kaasa teinud «Estonia» menulavastuses «Savoy ball», kus on tegemist tõelise näitemänguga. Aristide'i kogemus kaasas, oli tal hoopis vähema tegevuse amplituudiga René loomine ehk lihtsam. Väino Puura näeb lavasündmustikku ja partnereid, oskab ka enda ülesannet määratleda. Teda mõnda aega kammitsenud vokaalsed probleemid taanduvad ilmselt suurema enesuseu korral ja selleks annab René talle võimalusi. Esitatav partii on tema häälele sobiv, loomulik tekstiandmine ja vaba liikumine võluvad publikut ning aplausist saab näitleja ikka tuge.

Kolmas René — Arvo Laid — oleks võinud oma lavakogemused ja artistlikkuse rakendada fotograaf Waldemarina. Pole muidugi solisti süü, kui lavastaja ja dirigent lauljale kaheldava ülesande annavad ja viimasele võib tunduda, et ta sellega hakkama saab. S. Nõmmiku otsustada on, mis moodi ta oma trupis esinevaid soliste näitab ja eks ka dirigent peab muusikalise valmisoleku kindlustama. Igatahes on töö veel pooleli ja selle jätkamise otstarbekust tuleks kaaluda.

Ilona — Anu Kaal.

A. Kaal on üks neid lauljaid, kelle lavatee talle enamasti võite on toonud. A. Kaalu oskus tajuda tänast publikuaega on teda rollide loomisel aidanud väga kindlaid parameetreid arvestada. Lihtsamalt öeldes — ta teab, kuidas meeldida. Ja meeldib ka. A. Kaalu tehtu rolli leidmiseks on igati hinnatav. Näen siin lähtumist koomilise ooperi printsiibist: A. Kaal pauseerib koos muusikaga, on

tegijatele nõudlikku ja võimalusi pakkuvat žanri. Tema Ilona sobib nii H. Krummi tähtede etenduse René kui ka V. Puura reaalselt tegelikkust uskuva Renéga. Just H. Sallo Ilonast rääkides tuleb veel kord «Estonia» opereti põhimure ära öelda: operett nõuab mitmekülgust, mitut võrd-selt head oskust. H. Sallo puhul ei imesta ammu enam keegi tema näitlejavõimete ja tantsimise üle, vahel harva imestab veel keegi, et ta nõudlike vokaalpartiidega nii edukalt toime tuleb. Enamasti on kõik harjunud, et «Estonial» on H. Sallo, kes peaaegu kõigega hakkama saab. Teda võetakse kui valmis nähtust, võetakse ka valmis hinnangutega, nagu kogu «Estonia» operetti — meeldib, ei meeldi. Ometi peame aru saama, et kunstnik areneb ja muutub. H. Sallo teisenemine käib ilmselt kogu aeg iseennast uskudes, eelarvamusi ja ettekujutusi trotsides. Tema aktiivsus laval, tema kangelaste madal valulävi ei lase rahulikult tukkuda. Ka oma rollides võitleb ta passiivsuse vastu. Oskuslikult katab ta Ilona abielumise loo läbinähtamatu saalapäraga, rõhutab Ilona kaulumist lavale ja näitab naiselikku kavalust. Aga H. Sallo põhivõit on kahtlemata Ilona vokaalne lahendus. Tema Ilona ei laula muusikalist numbrit, vaid musitseerib, täidab lava ja saali muusikalise sädelevusega.

Subretipaar.

Juliette — Waldemar-Andreas Torelli. Miks fotograafist kunstnikul nii palju nimesid? On's originaalile lisatud itaaliapärasel nimel temperamenti tõstev mõju? Juliette ja

seks vaba liikumine, ootamatult hea tantsustseen. Praeguseks on ka Kalju Karask tantsu selgeks saanud ja esitab selle kindlalt. E. Eesmaa täidab lavastaja nõuded ja näpunäited nii ülimalt täpsusega, et rohkemaks ei jää aega ruumi.

Kahest Kokossovast (Lidia Panova, Maarja Haamer) on grotesksema lahendusvariandi valinud M. Haamer. Natuke naljakad on nad mõlemad ja neil ongi keeruline alustada enda jaoks etendust, kui see on sisuliselt juba eelnenud vaatuses lõppenud.

Ehk peaks Kokossova tulema mingi plahvatusohtliku pommina — jõuga, tiitlitega ja kuninga abiga Basili endale võitma. Vahest oleks võinud seda rolli ka Katrin Kumpan proovida. Tema ja Leelo Talviku esinemine Basili kaaskonnas on lavastajal kunstlikult välja mõeldud.

Basili kaaskonnast veel niivõrd, et oma ebamäärastest ülesannetest hoolimata on see seltskond leidnud enesele küllalt individualiseeritud karakteri jooni. Siin on lavastajal olnud toredaid leide ja S. Nõmmiku tööd noortega tuleb tunnustada.

Liikumised laval (külalise-na seadnud Elga Drulle) võiksid niisugused ehk ollagi. Nad kasvavad laadamõllust tantsudeks ja hiljem tsaardašiks päris loomulikult. Teise vaatuse süzeeline ballett on aga kurjast, sest ümberjutustust pole operetti küll vaja.

«Estonias» on siis uus operett laval. Hindamiseks kõigile neile, kes operetti armastavad, ja ka neile, kellele see üldse ei meeldi.

REET MIKKEL